

Ющишина Л.О.,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту,
Волинський національний університет
імені Лесі Українки, Луцьк

ДИНАМІКА КОНФЛІКТНОЇ ВЗАЄМОДІЇ У СТУДЕНТСЬКИХ ГРУПАХ

Міжособистісна взаємодія є центральним аспектом життєдіяльності студентських колективів, що виявляється у спільному навчальному процесі, обміні думками та комунікації на різних рівнях. Однак, коли особисті цілі, потреби чи очікування учасників не збігаються, виникає потенційне джерело конфліктів. Різноманітність цінностей та індивідуальних характеристик здобувачів вищої освіти значною мірою впливає на якість їхньої взаємодії та рівень взаєморозуміння.

Конфліктні ситуації виникають через розбіжності в потребах і цілях, що є неминучим наслідком індивідуальних відмінностей людей; у зв'язку з соціальним статусом членів групи, матеріальними чи духовними інтересами, а також через питання престижу та особистої гідності. Оскільки сприйняття, емоції та цінності у кожної людини різні, у процесі взаємодії неминуче виникають суперечності та незгоди, які можуть переростати у конфлікти.

На поведінку здобувачів вищої освіти впливають їхні психологічні особливості, включно з акцентуаціями характеру, рівнем саморегуляції та емоційною стабільністю. Конфлікти в студентській групі часто зумовлені різницею у психологічних характеристиках її членів та їхніх потребах. Внутрішні конфлікти, що відбуваються в одному напрямку, можуть вступати в протиріччя із зовнішніми конфліктами, які мають іншу спрямованість [2].

Розуміння психологічних особливостей, таких як акцентуації характеру та особливості поведінки, сприятиме кращому розумінню характеру сучасних здобувачів освіти і, відповідно, допомогти у вирішенні міжособистісних конфліктів. Наприклад: здобувачі освіти з гіпертимною акцентуацією характеру не переносять одноманітності, монотонної роботи, ізоляції, обмеженості у спілкуванні та бездіяльності. Акцентуація типу «гіпертимний» призводить до імпульсивності та підвищеної готовності до конфліктних дій. Тривожний тип учасників схильний уникати конфліктів, але це веде до накопичення прихованої напруги. Демонстративний тип прагне привернути увагу, і тому такі особи можуть підсвідомо ініціювати конфлікти для підтвердження власного статусу у групі.

Індивідуальні особливості поведінки, які формуються в процесі розвитку особистості, відображаються у її діях та вчинках. Зазвичай особистісний розвиток супроводжується подоланням внутрішніх суперечностей, коли власні потреби та цінності не узгоджуються із зовнішніми вимогами. Такі ситуації

називають мотиваційним конфліктом, який найчастіше виникає через психологічні потреби.

Американський психотерапевт Е. Шостром у своїх дослідженнях розглядає внутрішні конфлікти особистості, аналізуючи психологічні аспекти свободи та відповідальності індивіда. Шостром розрізняє «людину-маніпулятора» та «людину-актуалізатора». Самоактуалізуючі особистості реалізують свій внутрішній потенціал, живучи повноцінним та наповненим життям. Натомість маніпулятори надмірно зосереджені на контролі над іншими, що призводить до втрати здатності відчувати справжню радість. Їхній стиль життя базується на обмані, цинізмі та прагненні до контролю, тоді як актуалізатори відзначаються чесністю, усвідомленістю та оптимізмом [5].

В. Шапар зазначає, що «маніпулятор» характеризується внутрішньою суперечністю, тоді як «актуалізатор» – це – багатогранна особистість із взаємодоповнювальними рисами [3, с. 281].

Конфлікти можуть як позитивно, так і негативно впливати на групову динаміку. Позитивний вплив виявляється у стимулюванні креативного мислення, зміцненні групової ідентичності та розвитку комунікативних навичок. Негативний вплив проявляється у зниженні групової згуртованості, підвищенні стресу та зниженні мотивації до навчання.

Існуючий конфлікт між суб'єктивним бажанням до самоуправління і характерним для студентської групи процесом структурування ролей пов'язаний із складним організмом розвитку та особистим сприйняттям (чи не сприйняттям) членів своєї групи. У відповідь на вплив різних несприятливих факторів спрацьовують захисні фізіологічні реакції, які виникають в організмі людини, такі як стрес, неврози, фрустрація, страх та ін. У зв'язку з цим необхідним вбачається розроблення і проведення заходів щодо зниження рівня негативних емоцій, психологічна адаптація та психокорекція [4].

Міжособистісне спілкування у студентських групах є формою соціальної взаємодії, основною метою якої є досягнення комунікативної згоди або консенсусу. У конфліктних ситуаціях учасники часто використовують критику як спосіб дорікнути партнеру або перекласти на нього свою провину. Однак важливо пам'ятати, що для конструктивного вирішення конфлікту необхідно правильно застосовувати критику, вміти тактовно висловлювати свої претензії та адекватно реагувати на зворотні зауваження. Протидіяти конфліктним ситуаціям допомагає здатність особистості до саморегуляції поведінки, вміння конструктивно вирішувати проблеми в комунікації, здатність приймати рішення, а також наполегливість та ініціативність. Усі ці якості становлять суть асертивності.

Асертивна поведінка у конфліктних ситуаціях включає вміння висловлювати свої претензії та очікування у відкритій і неконфронтаційній формі, поважати погляди інших учасників конфлікту та конструктивно приймати зворотний зв'язок. Такий підхід сприяє зниженню емоційної напруги, покращує розуміння між сторонами та створює передумови для продуктивного розв'язання конфлікту [1]. Асертивність допомагає особистості підтримувати баланс між власними потребами та інтересами інших, що робить її одним із

ключових навичок у подоланні конфліктів і створенні здорового клімату у міжособистісних стосунках.

Таким чином, варто відзначити, що динаміка конфліктної взаємодії у студентських групах відображає складний процес, зумовлений різноманітними індивідуальними та груповими факторами. Розуміння та вирішення конфліктів зумовить покращення психологічного клімату в групі та загальної ефективності навчальної діяльності. Асертивна поведінка перетворює конфлікт на конструктивний інструмент покращення взаємин у міжособистісному спілкуванні здобувачів освіти, а виважена критика сприяє формуванню здорових стосунків у студентській групі та запобігає виникненню небажаних суперечок. Уміння розпізнавати та конструктивно реагувати на конфлікти є важливою навичкою як для окремих студентів, так і для успішного функціонування навчального колективу загалом. Впровадження програм з розвитку комунікативних навичок та саморегуляції сприятиме зміцненню групової згуртованості та ефективному вирішенню конфліктів у студентському середовищі.

Список використаних джерел

1. Кучерява О., Ющишина Л.О. Асертивність і критика у конфліктній взаємодії в організації. *Сучасні технології менеджменту*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. м. Луцьк, 8 груд. 2020 р. Луцьк, 2020. С.353–354.
2. Осовська Г. В. Комунікації в менеджменті : курс лекцій. Київ : Кондор. 2017. 218 с.
3. Шапар В. Б. Майстерність спілкування й керування людьми. Харків : КСД, 2010. 416 с.
4. Ющишина Л.О. Психологічні особливості конфліктів у студентській групі в процесі спільної навчальної діяльності. *Психологічні основи здоров'я, освіти, науки та самореалізації особистості* : матеріали XIV міжнар. наук.-практ. конф. м. Луцьк, 7-8 квіт. 2022 р. Луцьк, 2020. С.195–198.
5. Shostrom E. *Man the Manipulator: The Inner Journey from Manipulation to Actualization*. Bantam books; 6th Printing edition, 1979. 189 p.